

SUÇ VE SOSYO EKONOMİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ BAĞIMLILIK İLİŞKİSİ: KARS CEZAEVİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Kafkas Üniversitesi İktisadi ve
İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Cilt 4, Sayı 6, 2013
ISSN : 1309 - 4289

Sıdıka AKDENİZ

Arş. Gör.,

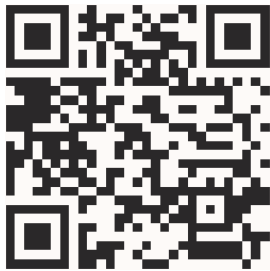
Şırnak Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
sakdeniz@sirnak.edu.tr

Adem ÜZÜMCÜ

Doç. Dr.,

Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
ademuzumcu58@gmail.com

*Bu çalışma, Doç. Dr. Adem Üzümcü danışmanlığında Sıdıka Akdeniz'in Kafkas Üniversitesi, SBE, İktisat Anabilim Dalında hazırladığı "Suçun Sosyo-Ekonomik Etkileri: Kars Cezaevi Üzerine Bir Uygulama" adlı yüksek lisans tezinden yararlanılarak yazılmıştır.

Makaleyi çevrimiçi görüntülemek için QR
Kodu okutunuz.

ÖZET | Suç olgusu, hem ortaya çıkış biçimi ve nedenleri ve hem de sonuçları açısından sosyolojik olduğu kadar ekonomik bir çözümlemeyi de gerekli kılmaktadır. Bu amaçla, bu çalışmada sosyo-ekonomik faktörlerin suç üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışmada öncelikle suça kavramsal ve teorik açıdan değinilmiş, ardından suç ve ekonomi arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Bu analizler ışığında suça etki eden faktörler/belirleyicileri bağlamında, Kars Kapalı Cezaevi'nde çeşitli suçlardan hüküm giymiş 63 hükümlüden oluşan örneklem grubunun hüküm giydiği suç ile bu suçlara etki eden sosyo-ekonomik faktörler olarak düşünülen yaş, cinsiyet, medeni hal, öğrenim düzeyi, ekonomik durum arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre hükümlülerin ve ailelerinin öğrenim düzeyi düşüktür. Hükümlüler, genel olarak düşük gelir grubunda yer alan yoksul ve kalabalık ailelerden gelmektedir. En çok işlenen suçlar, adam öldürme ve hırsızlıktır. Hükümlülerin ailelerinde ve arkadaş çevrelerinde suç işlemiş kişilerin bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca, yaşadıkları yerlerden göç eden kişilerin beklentileri ile karşılaştıklarının farklılaşması sonucu bireylerin suça yöneldiği de görülmektedir. Tüm bu sonuçlar, "bireyi suça iten sosyo-ekonomik faktörlerdir" şeklindeki genel hipotezimizi desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç Ekonomisi, Sosyo-Ekonomik Faktörler .

Jel Kodu: J00, C12

THE OVERALL ASSESMENT OF COMPETITION AND SPATIAL THEORIES

Kafkas University Journal of
Economics and Administrative
Sciences Faculty
Vol. 4, Issue 6, 2013
ISSN : 1309 - 4289

Sıdıka AKDENİZ

Res. Assist.,

Şırnak University, Faculty of
Economics and Administrative
Sciences, Department of Economics

sakdeniz@sirnak.edu.tr

Adem ÜZÜMCÜ

Assoc. Prof. Dr.,

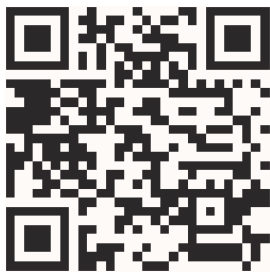
Kafkas University, Faculty of
Economics and Administrative
Sciences, Department of Economics

ademuzumcu58@gmail.com

ABSTRACT | Criminal phenomenon requires an economic analysis as well as sociological analysis in terms of its emergence, causes and consequences. The purpose of this study is to investigate impacts of socio-economic factors on crime in economic mean. In this context, interaction between economic factors, which are among the environmental factors forming crime, and crime particularly socio-economic thematic is aimed to be investigated. In the light of the factors that affect crime, 63 prisoners from Kars Close Prison who were sentenced by miscellaneous crimes has been selected as the sample group to analyze the relationship between the types of crimes and socio-economical factors such as age, gender, marital status, educational level, and economic conditions. According to the results of the study, education level of crimes and their families are low. Offenders are from poor and crowded families who are among low income group according to economic condition. Most crimes are murder and theft. It was determined that there are people committed crimes in the environment and families of offenders. It was seen that people who migrate from where they live tend to crime in result of they encounter a difference between their expectations and what they encountered. All these results support our general hypothesis of “socio-economic factors push individuals into crime”.

Keywords: *Crime, Crime Economics, Socio-Economic factors.*

Jel Code: *J00, C12*

Scan QR Code to see this article online

1. GİRİŞ

İktisat bilimi her şeyden önce insanla ilgili sosyal bir bilimdir. Bu nedenle birey ve toplumu ilgilendiren her şey iktisadı da ilgilendirmektedir. Dolayısıyla suç ve suçu etkileyen ekonomik ve ekonomik olmayan (ancak ekonomik faktörleri doğrudan ve dolaylı biçimde etkileyen) öğeler, iktisadın inceleme alanına girmektedir. Bu bağlamda günümüzde “suç ekonomisi” gibi bir inceleme alanının ortaya çıkması, suç ve ekonomi arasındaki ilişkinin çok güçlü olduğunu göstermektedir. Ayrıca ekonomik içerikli suçlar gibi bir başlık altında suç kategorisinin de bulunması, bu ilişkiyi destekler niteliktedir.

Suç küresel ölçekte en zararlı sosyal problemlerden biridir. Artan suç ve şiddet aktivitelerinin ekonomik yaşam üzerindeki zararlı etkileri yanında, vatandaşların güvenliğini ve yaşam kalitesini doğrudan azaltıcı etkileri de vardır. Bu nedenle iktisat literatüründe, suçları etkileyen sosyo-ekonomik faktörleri ve suçun ekonomik anlamda kamuya verdiği zararları belirlemeyi amaçlayan çok sayıda çalışma dikkatleri çekmektedir.

Bu çalışmanın amacı da bireylerin suç işlemelerinde sosyo ekonomik etkenlerin rolünü analiz etmektir. Bu amaçla, bu çalışmada 63 hükümlü üzerine uygulanan anketler aracılığı ile suç ile ilgisi olduğu düşünülen yaş, cinsiyet, medeni hal, öğrenim düzeyi, ekonomik durum (meslek grubu) ile gelir bağımsız değişken olarak alınmıştır.

Bu bağımsız değişkenlerden yola çıkılarak 3 ana hipotez ve 4 alt hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezler aşağıdaki gibi ana ve alt hipotezler olarak belirtilmiştir:

Ana Hipotezler 1- Bireylerin sosyo-ekonomik durumu ile suç arasında ilişki vardır. 2- Eğitim seviyesi düşük ve ekonomik yönden alt tabakalara mensup kişiler suç işlemeye daha fazla meyillidir. 3- Kişileri suça iten nedenlerin başında maddi sıkıntılar gelmektedir.

Alt Hipotezler 1- Yaş değişkeni ile suç işleme oranı ve suç türleri arası ilişki vardır. 2- Medeni hal ile suç işleme oranı ve suç türleri arasında ilişki vardır. 3- Öğrenim durumu ile suç işleme oranı ve suç türleri arasında ilişki vardır. 4- Gelir ile suç işleme oranı ve suç türleri arasında ilişki vardır.

Çalışmanın planı bağlamında, ikinci başlıkta suç, kavramsal ve teorik bağlamda kısaca ele alınacak, üçüncü başlıkta suç-ekonomi ilişkisi ve bu çerçevede suçun ekonomik teorileri/ modellerine değinilecektir. Dördüncü başlıkta Kars Kapalı Cezaevi örneğinde suçun ekonomik belirleyicileri üzerinde durulacak, suç türleri ve nedenleri yanısıra uygulanan anket sonuçları çerçevesinde suç ile yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, ekonomik düzey ve gelir bağlamında ele alınacak ve sonuç kısmında hipotezlerimizin geçerliliği değerlendirilecektir.

2. SUÇ: KAVRAMSAL VE TEORİK YAKLAŞIM

Yüzyıllardır “suç” hem toplumlar, hem de bireyler açısından sorun olmuştur. Suçun oluşumuna sebep olan faktörler toplumdan topluma değişiklik gösterebilir. Ancak Yavuzer’in

de belirttiği üzere suçun evrensel kabul edilen belirleyicileri bulunmaktadır (Yavuzer, 1996: 6). Toplumların içyapısı incelendiğinde, hemen hemen her toplumda suç eğilimleri görülür. Kimi toplumlarda az, kimilerinde çok olan suç oranlarının, niçin değişkenlik taşıdığı, çağımızın önemli sorularından biridir. Bu nedenle suçla mücadele çalışmaları, bilimsel bakış açısı ile incelenerek suç teorileri oluşturulmuştur. Suç teorilerinin bazıları “kişi” üzerinde; bazıları ise, “toplum” üzerinde yoğunlaşmış suçta etki eden faktörleri farklı yorumlanması nedeniyle de farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal bir fiil olan suç, toplumun geçirdiği evrime göre değişmekte ve farklı biçimlerde yorumlanmaktadır. Suç kavramı, suçun insani bir eylem olarak kabul edilmesiyle sınırlandırılabilir. Bununla birlikte suçun tanımı mevcut toplumun suç denilen eyleme verdiği hukuki tanım çerçevesinde yapılmaktadır, yani toplumun yasal olarak kabul etmediği¹ eylemlere suç denilmektedir. Bu sebeple suçun evrensel tanımı yapılamamıştır (Picca, 1995: 14). Suçun evrensel tanımının yapılamamasına karşın suç evrensel bir olaydır. Suç tarihin en eski devirlerinden itibaren var olmuştur. İnsanların içindeki hırslarla birlikte toplum halinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler, uyumsuzluklar buldukça suçun var olacağı söylenebilir. Suç bir bakıma, bazı kişilerin davranışları ve tutumları ile bunların içinde yaşadıkları grupta yerleşmiş davranış örnekleri arasındaki bir çelişki olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüzde sosyo-kültürel bilimler, suç teşkil eden insan davranışını, toplumda yürürlükte olan sosyal normlardan bir nevi sapma olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla suçluyu, içinde yaşadığı toplumun normları ile kişisel kuvvetleri arasında bir denge kuramamış kişi olarak tanımlamak mümkündür (Dönmezer, 1994: 46).

Suç olgusu, birçok bilimsel disiplin tarafından (biyoloji, psikoloji, psikiyatri, hukuk, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, vb.) ele alınıp analiz edilmektedir. Suç olgusunun karmaşıklığı ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı suç profilleri, suç ve suçluluğu açıklama amacı ile ortaya konan teori sayısının artmasına sebep olmuştur. Diğer bir ifade ile, gerek çok sayıda suç türünün olması (hırsızlık, tecavüz, adam öldürme, dolandırıcılık, rüşvet, zimmete para geçirme, gasp, vb.) gerek suçlulukla ilintili bir çok değişkenin var olması (yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, formel ve enformel denetim unsurlarının zayıflığı, damgalanma, vb.) ve gerekse suç işleyenlerin sahip olduğu bireysel özelliklerinin (yaş durumu, medeni durum, meslek yapıları, sosyalleşme biçimleri, cinsiyet durumu, vb.) farklılık arz etmesi gibi nedenler suç olgusunun çok perspektifli biçimde açıklamasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda geçmişten günümüze, suçun nedenleri, doğası ve yayılmasını çözümleyen kuramlar en kapsamlı ve sistematik bakış açısı ile suç ve suçlu kavramlarını ele almaya başlamıştır. Bununla birlikte çok boyutlu analiz gereği “suç” ve “suçlu” olgularının her yönüyle ele alınamamasına da yol açabilmektedir. Dolayısıyla suç teorilerine

¹ Bununla birlikte suçu oluşturan fiillerin zaman ve ortama göre değişiklik gösterebildikleri söylenebilir. Nitekim geçmişte suç sayılan bazı davranışlar, zamanla suç olmaktan çıkabildiği gibi, sosyal değişim süreci içerisinde yeni suç türleri de ortaya çıkabilmektedir (Dönmezer, 1994: 63).

ilişkin analizlerde dikkatli olunması ve eleştirel bir yaklaşımın gerekli olduğu söylenebilir (Fert, 2007: 56).

3. SUÇ-EKONOMİ İLİŞKİSİ VE SUÇUN EKONOMİK TEORİ/MODELLERİ

Yüzyıllar boyunca yaşanan her bir sosyal problem, beraberinde suçu da getirmiştir. Örneğin yaşanan ekonomik kriz dönemlerinde suç oranları da artış göstermiştir. Bu bağlamda suç olgusuyla ilgilenmek, sadece entelektüel bir ilgi olmanın ötesinde iktisatçının bir bilim insanı olarak taşıdığı sosyal sorumluluk haline gelmiştir. Çünkü suç, küresel ölçekte en zararlı sosyal problemlerden biridir. Artan suç ve şiddet aktivitelerinin ekonomik faaliyetler üzerindeki olumsuz etkileri yanısıra insanların güvenliği ve yaşam kalitesini doğrudan azaltıcı etkileri de mevcuttur. Günümüzde genel olarak suç olgusu, özellikle de şiddet içeren suçlar, bütün ülkelerde önemli bir politika önceliği haline gelmektedir. Bir iktisatçının kendini bu konulardan soyutlayabilmesi de neredeyse olanaksızdır (Güvel, 2004: 4). Bu çerçevede insan davranışının belirlenmesinde, sosyo-kültürel ve demografik unsurların yanı sıra ekonomik unsurların da önemli derecede –bazen güçlü bir belirleyeni olarak- etkide bulunması, suç ve ekonomi arasındaki ilişkinin araştırılmasının önemli bir gerekçesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Dönmezer (1994: 286)'e göre, suçluluk ile ekonomik durum arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için, aşağıdaki noktalarda işaret edildiği gibi, suç ile ekonomik durum ilişkisinin değişik yönlerden ele alınması gerekmektedir;

- a) Toplumsal ekonomik düzen (ekonomi alt fonksiyonel sistemi) ile suçluluk arasındaki ilişkilerin tespiti,
- b) Kişilerin ekonomik durumları ile suç arasında doğrudan veya dolaylı olarak bir ilişkinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi,
- c) Ekonomik bunalım dönemlerinde suçluluğun nasıl geliştiği (yani işsizlik, fiyat yükselişleri, kıtlık gibi ekonomik olaylar ile suç arasındaki ilişkiler),
- d) İnsanları ekonomik faaliyetlere yönelten unsurlar ve motivasyonlarla, suça yönelten gerçekler arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı,
- e) Çocukların çalıştırılmaları, kadının iş hayatına daha fazla dahil olması gibi olaylarla suç arasındaki ilişkilerin belirlenmesi,
- f) Ekonomik şartların, yaşadığımız kültür içindeki yerinin incelenerek suç ile bu yönden olası ilişkisinin belirlenmesi.

Suçun ekonomik analizi ilk olarak Becker (1968) tarafından yapılmıştır. Becker'e göre bir suç kuramı, iktisadın karar analizlerine dayanmalıdır. Yani sosyologlar temel olarak suçu "sapkın davranış" olarak açıklarken, iktisatçılar "akılcı bir seçim olarak" tanımlamışlardır. Sosyologların "motivasyon" kavramı yerine iktisatçılar "fırsatlar" kavramı üzerinde yoğunlaşmışlardır. Becker'in ardından Ehrlich (1973), Sjoquist (1973), Block ve Heineke (1975), Heineke

(1978), Schmidt ve Witte (1984), Becker'in takipçileri olarak suçun ekonomik modellerini geliştirmişlerdir. Bu modeller suçun parasal olarak ifade edilebilen bir getiriye sahip olduğu öngörüsüne dayanarak, büyük ölçüde zamanın iş ve suç arasındaki planlı dağılımının analizi ile ilgilidir (Witte ve Tauchen, 1994: 1-2).

Suç ekonomisi teorileri, mikro ekonomik yaklaşımla suçlunun davranışlarını açıklamaya çalışmaktadır. Suçun ekonomik teorilerinde, suçun "iş gibi zaman alan ve getirisi olan" bir eylem olarak tanımlanması, bu yaklaşımların "rasyonel tercih teorisi (ekonomik akılcılık teorisi)"ne dayandığını göstermektedir. Ekonomide kullanılan akılcılık diğer bilimlerden farklıdır. Bir kişinin kararları arasında uyum varsa o kişinin ekonomik anlamda akılcı davrandığı varsayılır. Bu bağlamda, kişinin davranışının bir başkası tarafından mantıksız görünmesi önemli değildir. Örneğin; A, B ve C şeklinde üç alternatifin olduğu varsayalım. Kişiye bunlardan önce A ve B alternatifi sunulmuş olsun ve bu durumda kişi A alternatifini seçsin, kişiye daha sonra B ve C şeklinde alternatifler de sunulmuş olup kişi B alternatifini seçerse, kişiye tekrar A ve C şeklinde alternatifler sunulduğunda, kişinin ekonomik anlamda akılcı davrandığını kabul etmek için A alternatifini seçmesi gerekmektedir. Ekonomik akılcılık kavramı, bu bağlamda subjektif bir kavramdır. Kişi kendi yaptığı tercihlerde uyumlu olduğu müddetçe başka bir kimsenin o davranışı onaylaması ya da normal kabul etmesinin bir önemi yoktur. Böylece, ekonomik akılcılık kavramı kullanılarak, suç davranışının kendi içinde uyumlu olup olmadığına bakarak akılcı olup olmadığına karar verilir. Bu varsayım oldukça önemlidir. Ekonomik akılcılık varsayımı olmadan kişi davranışlarını tahmin etme veya analiz etmenin önemi ve imkanı yoktur (Dursun, 1997: 2).

Suçun ekonomik teori veya modellerinde de suçluların ekonomideki diğer karar birimleri gibi "akılcı" şekilde davrandığı kabul edilmektedir. Yani suçlular, bir noktada ekonomik refahlarını maksimum yapmak için çalışmaktadırlar. Suça ekonomi perspektifinden bakıldığında, bir kimsenin suç işlemeye karar vermesi ile bir malı satın alması kararı arasında nitelik olarak bir fark yoktur. Nasıl ki, diğer şartlar sabitken bir malın fiyatının artması o mala olan talebi azaltıyorsa, suç işlemenin beklenen maliyetinin artması da suçun miktarını azaltmaktadır. Bu teoriye göre suçlu faydasını maksimum yapmaya çalışan diğer bireylerden farklı değildir. Çünkü yasadışı davranışlar, yasal davranışlar gibi rasyonellik içermektedir. Fakat yapılan uygulamalı çalışmalarda suçlu davranışlarının rasyonel tercih teorisine uymadığı; risk ve maliyetleri önemsemedikleri veya hesaplayamadıkları gözlenmiştir. Bu nedenle de suçun ekonomik analizinde sınırlı rasyonellik varsayımının yapıldığı kabul edilmektedir (Akkuş, 2003:5).

Suçun ekonomik modeli (SEM) ya da suç iktisadı, suç, "iş gibi zaman alan geliri olan" bir aktivite olarak tanımlanmaktadır. Buna bağlı olarak iş ve suç birbirinin ikamesi haline gelebilmektedir. Bu nedenle SEM'lere "iş gibi suç modelleri" denilebilir (Güvel, 2004: 47). Bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere suça ekonomik olarak yaklaşım diğer bilimlerden farklıdır.

Suçta ekonomik yaklaşımda kişi davranışlarının ekonomik unsurları ve bu unsurlarla günlük yaşamdaki ilişki önemlidir. Bu unsurlar ve aralarındaki ilişkiler ekonomik model olarak tanımlanır.

SEM, suç piyasasındaki birey suçlunun zamanının ne kadarını suç piyasasına ayıracağını, bireyin akılcı seçimine dayandırmakta, analitik bir yaklaşımla suçlunun suç piyasasındaki seçimini belirleyen rakip yasal ve yasadışı fırsatların rolünü analiz etmektedir. Bu çerçevede suçlunun karar alma problemi, karşılıklı olarak birbirini dışlayan aktiviteler arasında seçim yapma problemi olarak değil; belirsizlik altında kaynakların yasal piyasalar içinde ya da dışında rakip aktiviteler arasında optimal dağılım problemi biçiminde tanımlanarak, yasadışı aktivitelere katılım “genel meslek seçimi kuramı” ile ilişkilendirilmektedir (Ehrlich, 1996: 522). Standart teoriye göre bireylerin suç aktivitelerine katılmalarında belirleyici olan unsurlar suç aktivitelerinden beklenen gelir, yasal işgücü aktivitesinden elde edilen gelir, suçlunun bireysel özellikleri ve suç aktivitelerinin, tutuklanma, mahkûmiyet ve ceza şeklinde görünümüleri olan maliyetlerdir (Akkuş, 2003: 7–8).

SEM bağlamında geleneksel ekonomik modelde, bireyin yasal yollardan elde ettiği getiri, yasadışı yollardan beklediği getiri, yakalanma ve mahkûm olma ihtimali göz önüne alınarak, bireyin suç işlerken elde ettiği getiri ile yasal yollardan elde edilen getiri karşılaştırılmaktadır (Warren, 1978: 441). Bu modele göre fakir ve gelir düzeyi düşük aileler daha çok suç işlerler. Çünkü onların gelir düzeyi, yetersizdir. Tutuklanan ve hapisanede bulunan suçluların yakalanma olasılığı veya cezası yeterli şekilde artmadığı müddetçe, yani bireyin yasal işten elde etmeyi beklediği getiri, bireyin yasadışı yollardan elde etmeyi beklediği getiriden büyük olmadığı sürece, bu kişilerin yeniden suç işleyecekleri de kabul edilmektedir. Hapisanede olan birisi için geliri artırabilmek kolay değildir, kişiye hapisanede iş eğitimi vermek de kolay değildir. Tam aksine kişi hapisanede iken daha profesyonel suçlu olmayı öğrenebileceği için mahkûm olma olasılığındaki düşüşü dengelemek için cezaları, yani tekrar suç işleyenlere verilen cezayı artırmak gerekecektir. Modele göre bireyin suç işlemesinin önüne aynı ceza verilerek geçilmesi mümkün değildir (Dursun, 1997: 4).

Zaman ayırma modellerinde ise bireyin suçtan beklediği fayda ile yasal faaliyetlerden beklediği faydanın karşılaştırmalı analizi yapılarak yasal ve yasadışı faaliyetler arasında zaman ayırma esas alınmaktadır. Bu modele göre birey, en az zamanda en fazla fayda sağlayacak faaliyete yönelecektir. Bu modellere göre suçlu ve suçsuz insanlar arasındaki tek fark, maliyet ve fayda kavramlarını farklı algılamalarıdır. Yani suçlu ve suçsuz bireyler arasında motivasyon ve zaman ayırma bakımından bir fark yoktur. Bu bağlamda oluşturulan modellerin temel özelliği, maddi olmayan menfaat ve maliyetleri de açıklamaya çalışıyor olmalarıdır (Becker, 1968: 169).

4. SUÇ VE SOSYO-EKONOMİK YAPI ARASINDAKİ BAĞIMLILIK İLİŞKİSİ: KARS CEZAEVİ ÖRNEĞİ

Görüldüğü üzere, suç tek faktörle açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgudur. Bu olgunun ortaya çıkışında etkili olan birçok bağımsız değişkenden söz edilebilir. Suçun türüne, suçun gerçekleştiği çevreye, işleyen kişinin sosyo ekonomik özelliklerine göre bu değişkenlerden bazılarının etkileri suçun ortaya çıkışında diğerlerinden daha fazla olabilir.

Bu bağlamda, çalışmada yöntem olarak tanımlayıcı-betimleyici yöntem seçilmiştir. Bu çerçevede kuramsal kısımda kabul edilen ilkelerden hareketle, hipotezleri test etmek üzere anket tekniği uygulanarak, veriler toplanmıştır. Verilerin toplanmasında, yüz yüze anket yolu izlenmiştir. Araştırmada önce hazırlık çalışmaları (literatür taraması, problemin ve hipotezlerin belirlenmesi, soru formlarının hazırlanması vb.) yapılmış ve Kars Kapalı Cezaevi'nde çeşitli suçlardan hüküm giyen 63 hükümlü üzerinde uygulama yapılmıştır. Hükümlülerden terör suçları ve cinsel suçlardan hüküm giyenler görüşmeyi kabul etmemişlerdir.

Bu çalışmanın amacı kapsamında, suçun ve suçlunun sadece sosyo ekonomik yapısını etkileyen etmenler incelenmiş ve çalışma kapsamında ele alınacak değişkenler aşağıdaki sınıflamaya tabi tutularak analiz edilmiştir.

- Suçun Türü ve Nedeni
- Yaş
- Medeni hal
- Öğrenim durumu
- Meslek
- Ekonomik Durum (Gelir)

Suçta etki eden en önemli sosyo ekonomik faktörlerden yalnızca yaş, medeni durum, öğrenim durumu ve ekonomik durum değişken olarak kabul edilmiş ve istatistiksel analiz bu değişkenler çerçevesinde yapılmıştır. Cinsiyet faktörü de suç üzerinde önemli bir değişken olmasına rağmen bu çalışma için göz ardı edilmiştir. Çünkü 63 örneklemden yalnızca 3 tanesi kadındır.

Çalışmada istatistiksel analizin başlangıcında uygun analiz türünün belirlenmesi gerekmektedir. Örneklem büyüklüğü 30'dan büyük olduğu için bu çalışma için parametrik yöntemlerin kullanılması öngörüsünde bulunulmuştur. Ancak parametrik testleri kullanabilmenin ön şartı, her bir faktörün normal dağılıma sahip olup olmadığı ve verilerin homojen dağılıp dağılmadığının tespitidir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu tek örneklem Kolmogorov Smirnov Testi kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 1: Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Test Tablosu

		Yaş	Medeni hal	Öğrenim durumu	Gelir
N		63	63	63	63
Normal Parameters(a,b)	Mean	3,73	1,68	3,25	2,49
	Std. Deviation	1,894	0,668	1,062	1,378
Most Extreme Differences	Absolute	0,190	0,286	0,325	0,195
	Positive	0,190	0,270	0,325	0,195
	Negative	-0,123	-0,286	-0,263	-0,139
Kolmogorov-Smirnov Z		1,506	2,269	2,577	1,548
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,021	0,000	0,000	0,017

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Tablo 1'de görüldüğü gibi anlamlılık satırındaki değerlerin istatistiksel anlamlılık hesaplamalarında sınır değeri kabul edilen 0,05'den küçük olması incelenen faktörlerin dağılımlarının normal olmadığını göstermektedir. Homojenlik testi sonucunda elde edilen bulgular da Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Homojenlik Testi Tablosu

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Yaş	1,934	6	54	0,092
Medeni hal	0,964	6	54	0,459
Öğrenim durumu	0,334	6	54	0,916
Gelir	1,872	6	54	0,103

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Bu tablonun anlamlılık sütunundaki değerlerin 0,05'den büyük olması incelenen faktörlerin dağılımlarının homojen olduğunu göstermektedir. Yukarıdaki bulgular sonucunda veriler homojenlik göstermesine rağmen normal dağılıma sahip olmamasından dolayı bu çalışma için parametrik analizlerin kullanılması uygun değildir. Bu nedenle parametrik olmayan analiz yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında bağımsız değişken olarak kabul ettiğimiz yaş, medeni durum, öğrenim durumu ve gelir (ekonomik durum) faktörleri ile işlenen suç arasında bir bağımlılık ilişkisinin olup olmadığı ölçülmek istendiği için ki-kare testi kullanılmıştır. Ki-Kare bağımsızlık testi iki veya daha fazla sınıflı ölçekle ölçülmüş değişkenler arasında bağımlılık olup olmadığını tespit etmek için kullanılmaktadır. Bu analizde hipotezler aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

H_0 : değişkenler birbirinden bağımsızdır.

H_1 : değişkenler birbirine bağımlıdır.

Çalışmamızda suçun belirleyicisi bu değişkenlerin işlenen suçlarla ilişkisi ve işlenen suçlar üzerindeki etkilerini incelenmeden önce, 63 hükümlünün işledikleri suçların türleri ve

nedenlerine ait dağılımları gösteren frekans tablolarına bakabiliriz.

4.1. İşlenen Suçların Türleri ve Nedenlerine Göre Dağılımı

Tablo 3’de görüldüğü gibi, Kars cezaevinde anket yapılan 63 hükümlünün işledikleri suçlar içinde en fazla işlenen suç türü %52,4 ile adam öldürme suçudur. Bu oran bütün suç türlerinin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Şiddet suçları olarak tanımlanan suçlar içerisinde adam öldürme suçunu gasp ve adam yaralama suçları izlemektedir. Ekonomik olarak değerlendirdiğimiz, mal aleyhine işlenen suçlardan en fazla işlenen suç türü %12,7 ile hırsızlık suçudur. Diğer bir ekonomik suç olarak kabul edebileceğimiz uyuşturucu suçunun işlenme oranı ise %6,3’tür.

Tablo 3: İşlenen Suçların Türüne Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Hırsızlık	8	12,7
Yankesicilik	1	1,6
Gasp kapkaç	9	14,3
Adam yaralama	3	4,8
Adam öldürme	33	52,4
Cinsel saldırı	1	1,6
Kız kaçırma	2	3,2
Uyuşturucu	4	6,3
Diğer	2	3,2
Toplam	63	100

Kaynak: *Hükümlü Anket Çalışması.*

Suçun analizi bakımından ele alınması gereken en önemli konulardan biri suçun nedenine ilişkin bulgulardır. Bu araştırma bulguları analiz edildiğinde, Tablo 4’de görüldüğü gibi, hükümlüler en çok suç işleme nedenini “karşı taraftan kaynaklanan nedenler” şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4: İşlenen Suçların Nedenlerine Göre Dağılımı

			Suç									
			Hırsızlık	Yan Kesici	Gasp kapkaç	Adam yaralama	Adam öldürme	Cinsel saldırı	Kız kaçırma	Uyuşturucu	Diğer	Top.
Suçun neden işlendiği	Evlenme	Sayı	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
		Oran (%)	0	0	0	0	0	0	100	0	0	3,2
	Namus şeref	Sayı	0	0	0	0	7	0	0	0	0	7
		Oran (%)	0	0	0	0	21,2	0	0	0	0	11,1
	Kan davası	Sayı	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
		Oran (%)	0	0	0	0	9,1	0	0	0	0	4,8
	Sarhoşken çıkan kavga	Sayı	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
		Oran (%)	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1,6
	Para alacağı	Sayı	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
		Oran (%)	0	0	0	33,3	0	0	0	0	0	1,6
	Arazi anlaşmazlığı	Sayı	0	0	0	0	6	0	0	0	0	6
		Oran (%)	0	0	0	0	18,2	0	0	0	0	9,5
	Maddi sıkıntı	Sayı	6	1	2	0	0	0	0	0	0	9
		Oran (%)	75	100	22,2	0	0	0	0	0	0	14,3
	Kavga küfür hakaret	Sayı	0	0	0	0	8	0	0	0	1	9
		Oran (%)	0	0	0	0	24,2	0	0	0	50	14,3
	Aile sorunları	Sayı	0	0	1	1	2	0	0	3	0	7
		Oran (%)	0	0	11,1	33,3	6,1	0	0	75	0	11,1
	Bunalım tahrik	Sayı	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
		Oran (%)	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1,6
Karşı taraf	Sayı	2	0	4	1	5	0	0	1	0	13	
	Oran (%)	25	0	44,4	33,3	15,2	0	0	25	0	20,6	
Diğer	Sayı	0	0	2	0	0	1	0	0	1	4	
	Oran (%)	0	0	22,2	0	0	100	0	0	50	6,3	
Toplam	Sayı	8	1	9	3	33	1	2	4	2	63	
	Oran (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Karşı taraftan kaynaklanan nedenler kavga anında tahrik ya da küfür olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda araştırma bölgesinde suçun en önemli nedenleri; maddi sıkıntılar, kavga, küfür, hakaret, aile sorunları ve namus şeref olarak sıralanabilir. Ayrıca, suç işleme nedenlerinin suç türlerine göre dağılımı analiz edildiğinde, Tablo 4'de görüldüğü gibi, namus-şeref uğruna, kan davası, sarhoşken çıkan kavga, arazi anlaşmazlığı, bunalım, tahrik ve kavga küfür hakaret nedeniyle yalnızca adam öldürme suçu işlenmiştir. Evlenmek için kız kaçırma, para alacağı için ise sadece adam yaralama suçu işlenmiştir. Maddi sıkıntı nedeniyle yalnızca ekonomik suçlar işlenmiştir. Maddi sıkıntı yüzünden suç işlediklerini belirten 9 hükümlünün 6'sı hırsızlık, 1'i yankesicilik, 2'si de gasp ve kapkaç suçu hükümlüsüdür. Ailevi sorun nedeni ile suç işlediğini belirten 7 hükümlünün 1'i gasp kapkaç, 1'i adam yaralama, 2'si adam öldürme, 3'ü uyuşturucu suçu hükümlüsüdür.

Bu noktada, bölgede işlenen suçlarla ilgili yapılan çalışmalarda da benzer durumlar tespit edilmiştir. Örneğin, Çopuroğlu ve Kızmaz (2002: 25-29)'ın yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, Kars ilinin bulunduğu Doğu Anadolu Bölgesi'nde en fazla işlenen suç türü yaklaşık %65 ile şiddet suçlarıdır. Çalışmada, bu bölgede şiddeti bir davranış biçimi olarak hazırlayan ve bunu pekiştiren toplumsal faktörler de; bireylerin sosyalleşme biçimi, aile içinde gerçekleşen dayak ve dövme gibi fiziksel güç kullanımı, bölgede yaygınlığını sürdüren kan davaları ve namus cinayetleri, etkisiz adalet biçimi, terör olgusu ve ekonomik yetersizlik olarak sıralanmaktadır. Yine araştırma bölgesinin ekonomik göstergeleri incelendiğinde diğer bölgelere oranla en olumsuz koşullara sahip olduğu görülmektedir. Gerek coğrafi koşullar gerekse ekonomik koşullar nedeniyle bölgenin gelişmişlik düzeyi düşüktür. Bu bağlamda, kültürel suçlar olarak bilinen kan davası, kız kaçırma gibi suçların temelinde de ekonomik nedenler yatmaktadır. Suç işlenmesinde diğer önemli etken olan hakarete uğrama faktörü namus şeref kavramının toplumsal kültürün temelinde yatan bir öge olmasından kaynaklanmaktadır. Şeref ve namus olgusunun ülkemizdeki kurgulanma biçimi büyük ölçüde bireyin ailenin ya da toplumsal grubun sosyal itibar ve prestijini içermektedir.

4.2. Yaş ve Suç Arasındaki Bağımlılık İlişki

İnsan doğumundan ölümüne kadar birbirini izleyen gelişme aşamalarından geçmektedir. Yaşın biyolojik gelişimi ile insanlar için çevresel etkileşim hızla değişmektedir. İnsan büyümekle, yaşı ilerlemekle birlikte yeni bir çevrenin içine girmekte, sosyal yapısı değişmekte, yeni problemlerle karşılaşmakta ve yeni sorumluluklarla yüzleşmektedir (Demirbaş, 2005: 156).

Bu bağlamda, suça ilişkin tüm faktörler içinde suça katılımında en önemli etmenin yaş olduğu belirtilmektedir. Örneğin İçli (2004: 328)'ye göre gençler yetişkinlerin dünyasına adım atarken önemli uyum sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Buna karşın ilerleyen yaşla birlikte kişilik oturmakta, yaşamdan beklentiler değişmekte ve yasa dışı yollara girme olasılığı azalmaktadır. Yetişkinlik dönemiyle birlikte benmerkezci duygular azalmakta, toplumda yaşayan kişinin davranışlarında etkili hale gelmektedir. Yetişkinlikte sosyal değerler daha fazla onay görmekte, sosyal ilişkiler gözlenmekte ve yaşamın anlamı değişmektedir. Yaş, suç ilişkisi içinde fiziksel ve biyolojik faktörlerin önemli payı bulunmaktadır. Gençlikte görülen fiziksel güç, çeviklik ve ataklık bazı suçları hızlandırmaktadır. İlerleyen yaşla birlikte azalan fiziksel güç ve enerji, ciddi suç oranlarında da düşmeye neden olmaktadır. Suç oranı gençlik yıllarının bitimine doğru doruk noktasına ulaşmakta ve bu noktadan sonra düşmeye başlamaktadır. Nitekim suç araştırmalarında da genel kabul gören yaklaşım, suç işleme oranlarının özellikle genç yaş diliminde en yüksek değeri aldığı ve yaşın ilerlemesiyle birlikte suç işleme oranında bir düşmenin görüldüğü düşüncesidir.

Yaptığımız anket çalışmasından yaş ve işlenen suç türü arasındaki ilişki istatistikî olarak incelendiğinde, suç işleyenlerin suç türlerinin yaşlarına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmaktadır. İşlenen suç türü ile yaş arasında bağımlılık ilişkisi Tablo 5'de gösterilmektedir.

Tablo verilerine göre Pearson Ki-Kare test istatistiğinin p değeri 0,05'den büyük olduğundan H_0 hipotezi kabul edileceğinden değişkenlerin bağımlı olmadıklarına karar verilecektir. Yani suç işleyenlerin suç türleri yaşlarına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 5: Yaş ve Suç Arasındaki Bağımlılık İlişkisi Ki-Kare Test Sonuçları

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	61,625(a)	64	0,561
Likelihood Ratio	53,142	64	0,832
Linear-by-Linear Association	2,449	1	0,118
N of Valid Cases	63		

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Bununla birlikte, bizim çalışmamızın frekans bulgularının yer aldığı Tablo 6'de görüldüğü gibi, 63 hükümlü örneğinde suç işleme sıklığının en çok 23–27 ve 28–32 yaş gruplarında yoğunlaştığı görülmekte ve suç işlemenin genç yaşta fazla olacağına ilişkin genel kabul gören yaklaşımı desteklemektedir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, anket soruları hazırlanırken yaş değişkeninin etkisini daha güvenilir ölçebilmek için ilgili literatür dikkate alınarak yaş aralıkları 4 olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede 23–27 yaş aralığında suç işleyenler toplamın %22,2'sini, 28–32 yaş aralığında suç işleyenler ise toplamın %23,8'ini oluşturmaktadır. Yaş aralığını biraz daha genişletip suç işleme yaşını 23–32 olarak ele aldığımızda, bu aralıkta suç işleyenler toplamın %46'sını oluşturmaktadır. Yaş grupları ve işlenen suç türü arasındaki ilişkiye bakıldığında hırsızlık suçu en fazla 23–27, gasp kapkaç suçu 28–32, cinayet suçu 43–47 yaş aralığında işlenmiştir.

Tablo 6: İşlenen Suç Türlerinin Yaşa Göre Dağılımı

		Suç									Toplam	
		Hırsızlık	Yankesicilik	Gasp Kapakç	Adam Yaralama	Adam Öldürme	Cinsel Saldırı	Kız Kaçırma	Uyuşturucu	Diğer		
Yaş	18-22	Sayı	0	0	1	0	3	1	0	0	0	5
		Oran (%)	0	0	11,1	0	9,1	100	0	0	0	7,9
	23-27	Sayı	6	0	1	1	4	0	1	1	0	14
		Oran (%)	75	0	11,1	33,3	12,1	0	50	25	0	22,2
	28-32	Sayı	1	1	4	0	6	0	1	1	1	15
		Oran (%)	12,5	100	44,4	0	18,2	0	50	25	50	23,8
	33-37	Sayı	0	0	2	2	6	0	0	1	0	11
		Oran (%)	0	0	22,2	66,7	18,2	0	0	25	0	17,5
	38-42	Sayı	1	0	0	0	1	0	0	0	1	3
		Oran (%)	12,5	0	0	0	3	0	0	0	50	4,8
	43-47	Sayı	0	0	0	0	9	0	0	1	0	10
		Oran (%)	0	0	0	0	27,3	0	0	25	0	15,9
	48-52	Sayı	0	0	1	0	2	0	0	0	0	3
		Oran (%)	0	0	11,1	0	6,1	0	0	0	0	4,8
	53-57	Sayı	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
		Oran (%)	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1,6
	58+	Sayı	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
		Oran (%)	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1,6
Toplam	Sayı	8	1	9	3	33	1	2	4	2	63	
	Oran (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

4.3. Medeni Durum ve Suç Arasındaki Bağımlılık İlişkisi

Suç analizinde ele alınan bir diğer faktör medeni durumdur. Ailedeki otorite modeli, cinsiyete bağlı roller, kadınların ekonomik statüleri günümüz toplumunda giderek değişmektedir. Evlilik ile birlikte yaşanan ekonomik sıkıntılar ile yaşanan sorunlar, bireyleri suç işlemeye itmektedir.

Medeni durum ve suç arası bağımlılık ilişkisinin Pearson Ki-Kare test istatistiği ile analizinde Tablo 7'deki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre Pearson Ki- Kare Test istatistiği p değeri 0,05'den büyük olduğundan H_0 hipotezi kabul edilecek ve değişkenlerin bağımsız olduklarına karar verilecektir. Yani hükümlülerin işledikleri suç türü medeni duruma göre fark göstermemektedir.

Tablo 7: Medeni Durum ve Suç Arasındaki Bağımlılık İlişkisi Ki-Kare Test Sonuçları

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,411(a)	24	0,937
Likelihood Ratio	16,563	24	0,867
Linear-by-Linear Association	2,686	1	0,101
N of Valid Cases	63		

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Bu bağlamda, çalışmada yer alan hükümlülerin suç işledikleri zamanki medeni durumlarına ait frekansları Tablo 8’de gösterilmektedir. Buna göre 63 hükümlüden 35’nin (%55,6) suç işledikleri zaman evli oldukları belirlenmiştir. Suç işlendiğinde bekâr olanların 25 kişiyle oranı %39,7’dir. Evli olanların daha çok suç işleme nedenleri arasında evlenme ile ortaya çıkan ekonomik sıkıntılar buna bağlı olarak aile geçimsizliği sayılabilir.

Tablo 8: İşlenen Suçların Medeni Duruma Göre Dağılımı

		Suç										Toplam
		Hırsızlık	Yankesicilik	Gasp Kapkaç	Adam Yaralama	Adam Öldürme	Cinsel Saldırı	Kız Kaçırma	Uyuşturucu	Diğer		
Medeni Hal	Bekar	Sayı	2	0	2	2	12	1	2	2	2	25
		Oran (%)	25	0	22,2	66,7	36,4	100	100	50	100	39,7
	Evli	Sayı	6	1	6	1	19	0	0	2	0	35
		Oran (%)	75	100	66,7	33,3	57,6	0	0	50	0	55,6
	Eşi Ölmüş	Sayı	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
		Oran (%)	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1,6
	Boşanmış	Sayı	0	0	1	0	1	0	0	0	0	2
		Oran (%)	0	0	11,1	0	3	0	0	0	0	3,2
	Toplam	Sayı	8	1	9	3	33	1	2	4	2	63
		Oran (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Öte yandan araştırma bulguları hem evli olanların hem de bekârların adam öldürme suçu işlediklerini ortaya koymaktadır. Evli olan hükümlülerden 6’sı hırsızlık, 6’sı da gasp/kapkaç suçu hükümlüsüdür. Bu sonuç yukarıda da açıklanan evlilikle birlikte ortaya çıkan ekonomik sıkıntılarının suçu doğurduğu savını destekler niteliktedir.

4.4. Öğrenim Durumu ve Suç Arasındaki Bağımlılık İlişkisi

Okul, çocukların davranışlarını kontrol ederek onları toplumsallaştırmak suretiyle geleceğe hazırlayan, aileden sonra ikinci sosyalleşme kurumudur. Ailede ve okulda edinilen bilgi ve beceriler, kazanılan tecrübe ve dostluklar olumlu bir kişilik, sevgi, saygı, güven, özdenetim, çalışma ve başarılı olma arzusu, sağlıklı bir ortam, çocuğun suç işlemesini engelleyebilmektedir. Dolayısı ile öğrenim düzeyi yükseldikçe basit/adi suçların azalacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, çalışmada öğrenim düzeyi değişkenine de yer verilmiştir. Burada, öğrenim düzeyi bağlamında, sadece hükümlünün kendi öğrenim düzeyi değil, annesinin ve babasının öğrenim düzeyi de incelenmiştir.

Öğrenim durumu ve işlenen suç arasındaki ilişkinin istatistiksel analiz sonuçlarını gösteren Pearson ki-kare test istatistiği sonuçları Tablo 9’da gösterilmektedir. Pearson ki-kare test istatistiğine ait p değeri de, sınır değer olarak kabul edilen 0,05 değerinden büyük olduğundan H_0 hipotezi kabul edilecek ve değişkenlerin bağımsız olduklarına karar verilecektir. Yani hükümlülerin işledikleri

suçlar eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 9: Öğrenim Durumu ve Suç Arasındaki Bağımlılık İlişkisi Ki-Kare Test Sonuçları

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	40,586(a)	40	0,444
Likelihood Ratio	35,164	40	0,687
Linear-by-Linear Association	1,301	1	0,254
N of Valid Cases	63		

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Bununla birlikte anketteki araştırma bulgularına ait frekans sonuçlarının yer aldığı Tablo 10'da görüldüğü gibi, örneklemimizde yüksek suç oranı en çok ilkökul mezunu kategorisinde yoğunlaşmıştır. Toplam 63 hükümlünün yarısından fazlası (%58,7) ilkökul mezunudur. Bu kategoriden sonra öğrenim düzeyinin artışına paralel olarak suç oranları düşmektedir. Üniversite ve yüksekokul mezunları en az suç işleyen kesimdir. Suçların yaklaşık %87'si lise düzeyinden daha düşük öğrenim düzeyine sahip olanlar tarafından işlenmiştir. Buradan suç olgusunun düşük öğrenimli bir nitelik gösterdiği sonucuna varılabilir.

Tablo 10: İşlenen Suçların Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı

			Suç									Topl
			Hırsızlık	Yan kesicilik	Gasp kap kaç	Adam yaralama	Adam öldürme	Cinsel saldırı	Kız kaçırma	Uyuşturucu	Diğer	
Öğrenim durumu	Okur yazar değil	Sayı	1	0	0	0	2	0	0	0	0	3
		Oran (%)	12,5	0	0	0	6,1	0	0	0	0	4,8
	Okur yazar ilkökul mezunu değil	Sayı	2	1	0	0	1	0	1	1	0	6
		Oran (%)	25	100	0	0	3	0	50,0	25	0	9,5
	İlkökul mezunu	Sayı	4	0	7	2	20	0	1	2	1	37
		Oran (%)	50	0	77,8	66,7	60,6	0	50	50	50	58,7
	Ortaokul mezunu	Sayı	1	0	0	0	5	1	0	1	1	9
		Oran (%)	12,5	0	0	0	15,2	100	0	25	50	14,3
	Lise mezunu	Sayı	0	0	2	1	2	0	0	0	0	5
		Oran (%)	0	0	22,2	33,3	6,1	0	0	0	0	7,9
	Üniversite/ yüksekokul mezunu	Sayı	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
		Oran (%)	0	0	0	0	9,1	0	0	0	0	4,8
	Toplam	Sayı	8	1	9	3	33	1	2	4	2	63
		Oran (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Öte yandan öğrenim düzeyi ile işlenen suç türleri arasındaki ilişkiye bakıldığında tüm öğrenim kategorilerinde en fazla adam öldürme suçunu ilkökul mezunları işlemiştir. İkinci sırada yer alan suç türü ise yine ilkökul mezunları tarafından işlenen gasp ve kapkaç suçudur.

Hükümlülerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde, annelerinin %54'nün okuma yazma bilmediği görülmüştür. En yüksek öğrenim düzeyi 1 kişi ile ortaokul mezunudur. Babanın öğrenim düzeyine bakıldığında ise %31,7'si ilkokul mezunudur. Bunu %28,6 ile okuryazar olmayanlar takip etmektedir. Bu sonuçlardan hükümlülerin öğrenim düzeyi düşük ailelerden geldiği sonucu çıkartılabilmektedir. Yalnızca 5 hükümlünün okula devam ettiği görülmektedir.

Okula devam edememe nedenleri incelendiğinde, hükümlülerin %39,7'si ekonomik sıkıntı nedeni ile okula devam edemediğini belirtmiştir. Okulu bırakmanın ikinci önemli nedeni, %25,4 ile başarısız bir öğrenci olmak biçiminde ifade etmiştir. Bu bulgudan hareketle hükümlülerin okul yıllarındaki başarılarının, okula olan ilgilerinin görece zayıf olduğunu, suç işlemlerinde okuldaki arkadaş grubu ve okul yönetiminin etkisinin görece bir nitelik taşıdığını söylemek mümkündür. Okulu bırakma nedeni olan bir diğer faktör, %12,7 ile sosyal imkânsızlıklar ve sorunlardır. Aslında sosyal imkânsızlıklar, ekonomik sıkıntılar içinde değerlendirilebilir. Ancak burada sorunlarla birlikte değerlendirildiğinde yaşanan köylerde okulların bulunmaması nedeniyle okula devam edememe ve/veya köylerin boşaltılmasıyla birlikte, göç edilen yerde okula devam edilememesi gibi faktörler de okula devam edememenin nedeni içinde yer almaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, genel olarak eğitim düzeyinin artması ile bireylerde hukuka saygılı olma bilincinin geliştiğini varsayarak, eğitim düzeyinin artışıyla birlikte suç oranlarının daha düşük düzeyde gerçekleşebileceği ifade edilebilir. Bununla birlikte eğitim sürecinin başarılı olması için gençlerin sadece eğitimlerine odaklanması, başka sorunlarla mücadele etmemeleri gerekir. Oysa hükümlülerin yaklaşık yarısının okul döneminde öğrencilik ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirirken aile bütçesine katkıda bulunmak için çalıştıkları da anlaşılmıştır. Bu durum, örneklem grubunun büyük çoğunluğunun alt sosyo-ekonomik gruplara ait oldukları için yeterli eğitim alamadıklarını ve okula devamsızlık veya başarısızlıklarını bir ölçüde açıklamaktadır.

4.5. Ekonomik Durum (Meslek Grubu)- Gelir ve Suç Arasındaki Bağımlılık İlişkisi

Suç olgusunda, günümüzde en önemli faktörlerden birisi ekonomik durumdur. Özellikle sosyo ekonomik faktörlerle suçu çözümü çabaları, günümüz suç araştırmalarında büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda örneğin, Kızmaz (2002: 22)'a göre ekonomik yapı ile suç arasındaki ilişki aşağıdaki şekillerde kurulabilmektedir;

- Bireylerin yaşadığı ekonomik geçim sıkıntısı, bireyleri daha çok suç eylemine yöneltmektedir,
- Düşük gelir grubunda yer alanların ve gelir düzeyleri düşük olan bireylerin toplumsal kurumlara ve değerlere bağlılıkları azalmaktadır,
- Uzun süre işsiz kalan bireyler daha kolay hukuk dışı davranışlara yönelmektedirler,

- Ekonomik sıkıntı yaşayan ve düşük gelir düzeyine sahip bireyler psikolojik ve zihinsel olarak, bu durumdan olumsuz olarak etkilenirler ve bu nedenle suç eylemine yönelmektedirler.

Bunlardan ayrı olarak ekonomik dalgalanmaların, piyasa durumunun, enflasyon değerlerinin, bireylerin sahip olduğu işin niteliği gibi unsurların suçla ilişkili faktörler olduğu söylenebilir.

Ayrıca, Türkiye’de genel olarak, istatistiklere bakıldığında, ailede çocuk sayısının fazla olmasının aile yaşamına bazı olumsuzluklar getirdiği görülmektedir. Kalabalık ailelerde, aileye genellikle sadece baba tarafından getirilen kısıtlı gelir, kalabalık ailenin ekonomik yönden sıkıntı çekmesi sonucunu doğurmaktadır. Bunun yanında, ailenin çok çocuklu olması, özellikle öğrenim düzeyi düşük ailelerde çocuğun kontrolünü güçleştirmektedir. Ailenin yaşadığı çevrenin olumsuzluğu, bu durumda çocuk ve gencin suç işleme ortamına girmesini daha kolay hale getirebilmektedir (İçli, 2004: 351).

Suç ile suçlunun bulunduğu ekonomik durum veya meslek grubu arasındaki ilişki ayrıntılı olarak analiz edilmeden önce hükümlülerin işlerini zorunluluktan mı yoksa kendi istekleriyle mi yaptıkları sorusuna verdikleri cevaplara bakılabilir. Böylece hükümlülerin suç işlemeden önce yaptıkları işten memnuniyet duyup duymadıkları görülebilmektedir. Bu noktada verilen yanıtlar, yani hükümlülerin işleri tercih etme nedenleri incelendiğinde; esnaf grubunda yer alan 25 hükümlüden 9’u işlerinden hoşlandıklarını, 8’i baba mesleği olduğu için yaptıklarını belirtmişlerdir. Çiftçilikle uğraşanlarda durum biraz farklıdır. Çiftçilikle uğraşan 14 hükümlünün tamamı başka iş bulmadıkları için bu işi yaptıklarını ifade etmişlerdir. Gündelik yani geçici işlerle uğraşan hükümlüler de, başka iş bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Tüm meslek gruplarında 63 hükümlüden yaptıkları meslekleri tercih nedeninin başka iş bulunamaması olarak ifade eden hükümlü sayısı 26’dır. İşten memnuniyet anlamında yaptıkları işi sevdikleri için yapan hükümlü sayısı ise sadece 12 olarak belirlenmiştir.

Ekonomik durum ve suç arasındaki ilişkinin istatistiksel analiz sonuçlarını gösteren Pearson ki-kare test istatistiği sonuçları Tablo 11’de gösterilmektedir. Tablo 11 incelendiğinde Pearson ki-kare test istatistiğine ait p değeri sınır değer olarak kabul edilen 0,05 değerinden küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilecek ve değişkenlerin bağımlı olduklarına karar verilecektir. Yani hükümlülerin işledikleri suçlar ile ekonomik durumları arasındaki ilişki anlamlıdır. Bu bulgulardan hareketle hükümlülerin işledikleri suçların ekonomik durumlarına göre farklılık göstereceği söylenebilir.

Tablo 11: Ekonomik Durum (Gelir) ve Suç Arası Bağımlılık İlişkisi Ki-Kare Test Sonuçları

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	55,519(a)	32	,006
Likelihood Ratio	50,655	32	,019
Linear-by-Linear Association	,380	1	,538
N of Valid Cases	63		

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Anketimize verilen yanıtlar bağlamında, suçluların ekonomik durumları ve meslek grubu ilişkisine bakıldığında Tablo 12’de görüldüğü gibi hükümlülerin en çok %39,7 ile esnaf ve %22,2 ile çiftçi iş kollarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu meslek gruplarını, %14,3 ile gündelik işlerde çalışanlar izlemektedir. Hükümlüler içinde işsizlerin payı ise %6,3 düzeyindedir. Dolayısıyla farklı meslek grupları farklı suçları işlemiş gözükümlülerdir.

Tablo 12: İşlenen Suçların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

		Suç									Top.	
		Hırsızlık	Yan kesicilik	Gasp kap kaç	Adam yaralama	Adam öldürme	Cinsel saldırı	Kız kaçırma	Uyuşturucu	Diğer		
En son yapılan iş	Esnaf	Sayı	5	1	8	0	6	0	0	3	2	25
		Oran (%)	62,5	100	88,9	0	18,2	0	0	75,0	100	39,7
	Çiftçi	Sayı	0	0	0	1	13	0	0	0	0	14
		Oran (%)	0	0	0	33,3	39,4	0	0	0	0	22,2
	İşçi sanayi	Sayı	0	0	1	0	1	0	0	0	0	2
		Oran (%)	0	0	11,1	0	3,0	0	0	0	0	3,2
	İşçi hizmet	Sayı	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
		Oran (%)	0	0	0	0	9,1	0	0	0	0	4,8
	Gündelik işler	Sayı	1	0	0	1	5	0	2	0	0	9
		Oran (%)	12,5	0	0	33,3	15,2	0	100	0	0	14,3
	Kamu çalışanı	Sayı	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
		Oran (%)	0	0	0	33,3	0	0	0	0	0	1,6
	Ev hanımı	Sayı	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
		Oran (%)	0	0	0	0	6,1	0	0	0	0	3,2
	Öğrenci	Sayı	0	0	0	0	2	1	0	0	0	3
		Oran (%)	0	0	0	0	6,1	100	0	0	0	4,8
İşsiz	Sayı	2	0	0	0	1	0	0	1	0	4	
	Oran (%)	25	0	0	0	3	0	0	25	0	6,3	
Toplam	Sayı	8	1	9	3	33	1	2	4	2	63	
	Oran (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Araştırmamızda ele aldığımız örnekleme, suçun en çok esnaf kategorisinde işlenmesi, esnaflığın daha çok insan ilişkilerini gerekli kılan bir yapısının olmasından kaynaklanabilir. Yani ekonomik durumdaki kötüleşmelere paralel olarak, meslek gereği ortaya çıkan maddi/mali anlaşmazlıklar şiddete başvurularak çözülmeye çalışılmaktadır. Esnaflık kategorisinde en fazla işlenen diğer suç türleri ise hırsızlık (5 hükümlü) ve gasp (8 hükümlü) gibi mala karşı işlenen suçlardır. Çiftçilikle uğraşanların tamamı ise şahsa karşı işlenen suçlardan hükümlüdürler. Bu çerçevede çiftçilik yapan 14 hükümlüden 13 tanesi cinayetten hükümlü iken, 1 tanesi adam yaralamadan hükümlüdür. Bu bulgularda önemli bir nokta da işsiz kategorisinde çok fazla suç işlenmediğidir. Bu da araştırma alanında işsizliğin en baskın suç faktörü olmadığını göstermektedir. Bu nedenle işsizlik faktörü suç işleme nedeni olarak tek başına yeterli değildir.

Meslek ile suçun işlenme nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında esnafların daha çok karşı taraftan (müşteri veya esnafın mal aldığı kesimler v.b) kaynaklanan nedenlere bağlı biçimde suç işlediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu da yukarıda belirtilen esnafların özelliklerini doğrular niteliktedir. Çiftçilerin ise daha çok arazi anlaşmazlığı nedeni ile suç işlediği gözlenmektedir. Hizmet sektöründe çalışan işçiler ve gündelik işlerde çalışanlar daha çok namus/şeref gibi faktörler nedeniyle suç işlerken, öğrenciler ise genellikle aile anlaşmazlıkları nedeni ile suç işlemektedir.

Hükümlülerin suç işlemeyen önceki gelir düzeyleri incelendiğinde, Tablo 13'de görüldüğü gibi, araştırma bulguları hükümlülerin yaklaşık %32'sinin 500 liradan daha az gelirlerinin olduğunu göstermektedir. Geliri 500 ile 1000 lira olanlar hükümlülerin yaklaşık %24'nü oluşturmaktadır. Bu durumda geliri 1000 liradan az olanların hükümlülerin yarısından fazlasını (%55,5) oluşturdukları ve 1500 liradan düşük gelirli olanların ise yaklaşık %76 gibi yüksek bir orana ulaştıkları dikkati çekmektedir. Bu durum düşük gelir grubundaki kişilerin suç işleme olasılıklarının yüksek olduğuna ilişkin genel yaklaşımı doğrulamaktadır.

Tablo 13: İşlenen Suçların Gelir Gruplarına Göre Dağılımı

		Suç										
		Hırsızlık	Yan kesicilik	Gasp kap kaç	Adam yaralam a	Adam öldürme	Cinsel saldırı	Kız kaçırma	Uyuşturucu	Diğer	Toplam	
Gelir	0-499	Sayı	2	0	1	0	15	1	0	1	0	20
		Oran (%)	25	0	11,1	0	45,5	100	0	25	0	31,7
	500-999	Sayı	2	0	2	2	7	0	2	0	0	15
		Oran (%)	25	0	22,2	66,7	21,2	0	100	0	0	23,8
	1000-1499	Sayı	3	1	1	0	8	0	0	0	0	13
		Oran (%)	37,5	100	11,1	0	24,2	0	0	0	0	20,6
	1500-1999	Sayı	1	0	2	0	0	0	0	2	2	7
		Oran (%)	12,5	0	22,2	0	0	0	0	50	100	11,1
	2000 üstü	Sayı	0	0	3	1	3	0	0	1	0	8
		Oran (%)	0	0	33,3	33,3	9,1	0	0	25	0	12,7
	Toplam	Sayı	8	1	9	3	33	1	2	4	2	63
		Oran (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: Hükümlü Anket Çalışması.

Hükümlülere gelirlerinin geçimlerine yetip yetmediği sorusu sorulduğunda yaklaşık yarısı (%49,2) rahatça geçindiklerini ifade etmiştir. Buna karşın hükümlülerin %27'si geçinmekte güçlük çektiklerini, % 19'u gelirlerinin geçimlerine yetmediğini belirtmiştir. Gelirlerinin 500 lira altında olduğunu belirten 20 hükümlüden 8 tanesi çiftçilikle uğraştıklarından günlük ihtiyaçlarını kendileri temin ettiği için bu gelirin kendilerine yettiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler ve ev hanımları da genel olarak, 0-499 lira arasında gelirlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Gelirleri 500 liradan az olan hükümlülerden 4 tanesi suç işledikleri dönemde rahatça geçindiklerini ifade ederken, 8 tanesi geçinmekte güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. 500-999 lira gelir aralığında yer alan 15 hükümlüden 8 tanesi o dönemde gelirleri ile rahatça geçindiklerini, 5 tanesi geçinmekte güçlük çektiklerini, 2 hükümlü de gelirlerinin geçimlerine yetmediğini ifade etmiştir. 1500- 2000 lira üstü gelire sahip olan hükümlüler ise geçimlerinde bir sıkıntı olmadığını belirtmişlerdir.

Öte yandan hırsızlık suçu gelir düzeyi yükseldikçe azalmakta, uyuşturucu suçunda ise gelir düzeyi yükseldikçe suç oranı yükselmektedir. Gasp ve kapkaç suçları analiz edildiğinde ise bu suç türünün de her gelir grubunda işlendiği görülmektedir. Bunun nedeni gelir düzeyi düşük hükümlülerde kapkaç suçu görülürken, gelir düzeyi yüksek hükümlülerde görece olarak daha yüksek oranda gasp suçu görülmesidir. Diğer adı altında gruplandırılan suç türleri, dolandırıcılık ve devlet memuruna mukavemet suçlarıdır ki bu suçları işleyen hükümlüler, görece olarak daha yüksek gelir grubu (1500-1999) içinde yer almaktadırlar.

Suç ve ekonomik durum arasındaki ilişki bağlamında son olarak hükümlülerin çocukluk ve gençlik dönemlerinde maddi yönden isteklerine sahip olma durumu incelendiğinde, hükümlülerin %71,4'ü istedikleri hiçbir şeye sahip olamadıklarını belirtmiştir. Hükümlülerden, yaklaşık %10'u ise maddi olarak istediklere her şeye sahip olduklarını belirtmiştir. Hırsızlık suçu hükümlüsü 8 hükümlüden 7 tanesi maddi olarak isteklerine hiçbir zaman ulaşamadığını belirtmiştir. Cinayet suçu hükümlülerinin çocukluk ve gençlik yıllarında maddi isteklerine sahip olma durumlarına bakıldığında 33 hükümlüden 24 tanesi maddi olarak isteklerine sahip olamadıklarını, 8 tanesi kısmen de olsa isteklerine sahip olabildiklerini belirtmiştir. Cinsel saldırı, kız kaçırma ve uyuşturucu suçlarından hükümlü bulunan bütün suçluların maddi yönden isteklerine sahip olamadıklarını belirttikleri görülmüştür.

5. SONUÇ

Bu çalışmada suç olgusu, ekonomik bir çerçevede, bireyin suç işleme kararının ekonomik faktörler ile sosyo-kültürel konular etrafında biçimlendiği varsayımı esas alınmıştır. Araştırmadan elde edilen verileri şu şekilde belirtmek mümkündür:

Ankete cevap veren örneklem grubumuzun büyük kısmı (%95,2) erkek hükümlülerden oluşmuştur. Cinsiyet suç ilişkisini inceleyen bütün çalışmalar erkeklerin suç işleme oranlarının kadınlardan yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmadaki bulgu da Türkiye ve diğer ülkelerdeki genel eğilimi yansıtmaktadır. Ancak örneklem büyüklüğünün çoğunluğunun erkeklerden oluşması nedeniyle cinsiyet değişkeni ve suç arasındaki bağımlılık ilişkisi analiz kapsamı dışında bırakılmıştır.

Suç türlerinin, yaş gruplarına göre değişkenlik arz etmesine rağmen, suç işleme sıklığının dünyada olduğu gibi, en çok 23–27 ve 28–32 yaş gruplarında yoğunlaştığı görülmektedir. Yaş aralığı, 23–32 olarak ele alındığında suç işleyenler toplamın %46'sını oluşturmaktadır. Yaş gurubu ilerlediğinde, dünyada olduğu gibi suç oranı azalmaktadır. Yaptığımız anket çalışmasından yaş ve işlenen suç türü arasındaki ilişki istatistikî olarak incelendiğinde suç işleyenlerin suç türlerinin yaşlarına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Evli olan hükümlüler (%55,6) en kalabalık grubu oluşturmaktadırlar. Bunu %39,7 oranı ile hiç evlenmemiş olanlar takip etmektedir. Evli grubun geçim derdi hırsızlık gibi ekonomik suçlarda (%75) kendini göstermektedir. Medeni durum ve suç arasındaki bağımlılık ilişkisinin Pearson Ki-Kare test istatistiği ile analizi sonucunda hükümlülerin işledikleri suç türünün, medeni duruma göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Hükümlülerin eğitim seviyelerinin düşük olduğu görülmüştür. Bu bağlamda hükümlülerin yarısından çoğu (%58,7) ilkökul mezunudur. Ayrıca hükümlülerin anne ve babalarının öğrenim durumları, hükümlülerden daha da düşük düzeydedir. Bu veriler eğitim seviyesi düşüklüğü ile suç arasında dünyada kabul gören tezlerle uyumludur. Öğrenim durumu ve işlenen suç arasındaki ilişkinin istatistiksel analiz sonuçlarını gösteren Pearson ki-kare test istatistiği sonuçlarına göre

hükümlülerin işledikleri suçlar eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte basit (adi) suçların genellikle düşük gelir grubunda yaygın olması biçimindeki genel kabul gören görüş, anket frekans sonuçlarına uyumludur.

Hükümlüler en çok esnaf (%39,7) ve çiftçidir (%22,2). Bu bağlamda, örneklemimiz bazında işsizliğin en baskın suç faktörü olmadığı söylenebilir.

Araştırma bulguları hükümlülerin %31,7'sinin 500 liradan daha az gelirlerinin olduğunu göstermektedir. Geliri 500 ile 1000 lira olanlar da hükümlülerin %23,8'ini oluşturmaktadır. Bu veriler toplam düzeyde düşük gelir düzeyi ile suç arasında güçlü bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, cinayet suçunun ekonomik durumdan bağımsız olduğu (kan davası, kız kaçırma v.b) durumların da bulunduğu ve bazı örneklerin daha çok kültürel bir yapı arz ettiği de söylenebilir.

Ekonomik durum ve işlenen suç arasındaki ilişkinin istatistiksel analiz sonuçlarını gösteren Pearson ki-kare test istatistiği sonuçlarına göre hükümlülerin işledikleri suçlar ile ekonomik durumları arasındaki ilişki istatistikî olarak anlamlıdır. Bu bulgulardan hareketle hükümlülerin işledikleri suçların ekonomik durumlarına göre farklılık gösterdiği belirtilebilir. Bu bağlamda örneğin hırsızlık suçu gelir düzeyi yükseldikçe azalmakta, uyuşturucu suçunda ise gelir düzeyi yükseldikçe suç oranı yükselmektedir.

Özetle çalışmanın verileri ışığında sosyo-ekonomik bağlamda, suç olgusunun ekonomik yapıdan bağımsız ele alınamayacağı ve suç üzerinde en baskın değişkenlerden birinin ekonomik durum olduğu görülmüştür. Suçu önlemeye yönelik sağlıklı çözümlerin sosyo-ekonomik yapıyı bilerek yapılan politikalardan geçtiği rahatlıkla söylenebilir.

6. KAYNAKÇA

- Akkuş, Yakup. Suçun Ekonomik Analizi: Türkiye Örneği, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: 2003.
- Becker, Gary. "Crime and Punishment: An Economic Approach" *Journal of Political Economy*, 76(2), 1968, pp:169-217
- Çopuroğlu, Cemalettin ve Zahir Kızmaz, "Doğu Anadolu Bölgesi Cezaevlerindeki Adli Hükümlüler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma", *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Cilt:1, Sayı:1, 2002, ss:15-31
- Demirbaş, Timur. *Kriminoloji*, 2. Baskı., Seçkin Yayıncılık, Ankara: 2005.
- Dursun, Hasan. *Suçun Ekonomik Modelleri*, DPT Yayınları, Ankara: 1997
- Dönmezer, Sulhi. *Toplumbilim*, 11. Basım, Beta Basım Yayın, İstanbul: 1994.
- Ehlich, Isaac. "Participation in Illigimate Activities: A Theoretical and Empricial Investigation", *Journal of Political Economy*, Volume: 81, 1973, pp. 521- 565
- Ehlich, Isaac. "Crime and Punishment and The Market for Offenses", *Journal of Economic Perspective*,

Volume:10, 1996, pp. 43–67,

Fert, İsmail. “Sosyal Politika ve Suç İlişkisi: Ülkemiz Suç Profili Açısından Bir Değerlendirme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: 2007

İçli, Tülin. Kriminoloji, Martı Yayınevi, Ankara: 2004

Güvel, Alper. Suç ve Ceza Ekonomisi, Roma Yayınları, Ankara: 2004

Kızmaz, Zahir. “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyeli Üzerine Bir Değerlendirme”, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C:29, No:20, Sivas, 2005, ss:147–174.

Picca, Georges. Kriminoloji, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul: 1995.

Schmidt, Peter and Ann D.Witte. “An Economic Analysis of Crime and Justice”, Academic M., Orlando, 1984, pp.303- 401.

Sipahi, Beril, S. Yurtkoru ve M. Çinko. Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi, 2. Baskı, Beta yayınları, İstanbul: 2008.

Warren, E.H. “The Economic Approach to Crime. Canadian Journal of Criminology”, Canadian Journal of Criminology, Ottawa, 20(4), 1978

Witte, Ann Dryden and Helen Tauchen. “Work and Crime: An Exploration Using Panel Data”. NBER Working Papers, No: 4794, July 1994, pp. 155- 167.

Yavuzer, Haluk. Çocuk ve Suç, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1996